Eduskunta
Lakivaliokunta

HE 269/2016 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liiketoimintakiellosta annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Helsingin poliisilaitokselta asiantuntijalausunnon hallituksen esityksestä laiksi liiketoimintakiellosta annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Helsingin poliisilaitos kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä seuraavaa.

1 Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi liiketoimintakiellosta annettua lakia. Esityksen mukaan lain soveltamisala laajennettaisiin yksityisen elinkeinoharjoittajan kirjanpitolaissa tarkoitettuun ammattitoimintaan.

Lisäksi liiketoimintakiellon määräämisen edellytyksiä muutettaisiin siten, että liiketoimintakiellon määräämisen perusteena ei voisi olla lakisääteisten velvollisuuksien olennainen laiminlyöminen, jos laiminlyönti johtuu maksukyvyttömyydestä. Laiminlyöntien olennaisuuden arvioinnissa olisi muun ohella otettava erityisesti huomioon laiminlyönneistä tavoitellun taloudellisen hyödyn määrä.

Laissa tarkoitetulle valvontaviranomaiselle lukuun ottamatta konkurssiasiamiestä annettaisiin oikeus pyytää poliisia taikka toimialaansa kuuluvissa kysymyksissä tulliviranomaisia tutkimaan edellytykset määrätä liiketoimintakielto. Oikeus tutkintaa koskevan pyynnön esittämiseen annettaisiin myös konkurssilaissa tarkoitetulle pesänhoitajalle. Tutkinta koskisi tilanteita, joissa liiketoimintakielto voitaisiin määrätä liiketoiminnassa tehtyjen lakisääteisten velvollisuuksien olennaisen laiminlyönnin perusteella, mutta joissa ei olisi syyllistytty rikolliseen menettelyyn.

Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän oikeutta saada tietoja päättyneistä liiketoimintakielloista laajennettaisiin.

2 Helsingin poliisilaitoksen lausunto

Helsingin poliisilaitoksen näkemyksen mukaan hallituksen esityksessä 269/2016 vp esitetyt muutokset ovat pääosin perusteltuja ja tarpeellisia. Helsingin poliisilaitos kiinnittää kuitenkin huomiota ehdotukseen, jonka mu-

kaan laissa tarkoitetulle tahoille annettaisiin oikeus pyytää poliisia taikka toimialaansa kuuluvissa tapauksissa tulliviranomaista tutkimaan edellytykset liiketoimintakiellon määräämiseksi, jonka jälkeen poliisilla olisi velvollisuus suorittaa liiketoimintakiellon tutkinta.

Hallituksen esityksen vaikutuksissa todetaan, että esitys saattaisi jossain määrin lisätä poliisin ja siinä mainittujen tahojen työmäärää. Valvontaviranomaisten tekemien tutkintapyyntöjen määrä ei kuitenkaan olisi todennäköisesti suuri, eikä viranomaisten työmäärä olisi merkittävä. Liiketoimintakiellon määrääminen muulla kuin rikollisen menettelyn perusteella on ollut erittäin harvinaista, eikä tilanteen ole syytä olettaa muuttuvan merkittävästi. Alustavan arvion mukaan muita kuin rikosasioita koskevia tutkintapyyntöjä tultaisiin tekemään joitakin kymmeniä. Etelä-Suomen aluehallintoviraston Elinkeinovalvonnan alustavan arvioin mukaan pyyntöjä tehtäisiin hyvin harvoin, enintään muutama vuodessa. Pesänhoitajien osalta pyyntöjä arvioidaan tehtävän enintään joitakin yksittäisiä. Esitys ei siten lisäisi merkittävästi mainittujen viranomaisten ja pesänhoitajien työmäärää, eikä esityksessä ehdoteta viranomaisille lisäresursseja, eikä pesänhoitajille tarkoitettujen valtion varoista maksettavien palkkioita ja korvauksia koskevien määrärahojen korottamista.

Helsingin poliisilaitos katsoo, että edellä mainituilla perusteilla on todennäköistä, että pyynnöt liiketoimintakiellon määräämiseksi lisääntyisivät hallituksen esityksessä arvioitua enemmän.

Helsingin poliisilaitoksen tehtäviin kuuluu keskimäärin 200 liiketoimintakieltoon määrätyn henkilön valvonta. Sen lisäksi rikostutkinnan yhteydessä suoritetaan tutkinta liiketoimintakiellon määräämiseksi. Määrät ovat suuria ja Helsingin poliisilaitoksen näkemyksen mukaan on vaarana, että muiden kuin rikosasioiden yhteydessä suoritettavien liiketoimintakieltojen määrä kasvaa hallituksen esityksessä mainittua enemmän, mutta viranomaisille ei kuitenkaan ehdoteta lisäresursseja.

Ehdotetun lain 19 a §:n 2 momentin mukaan liiketoimintakiellon määräämisen edellytykset on tutkittava, jos sitä pyytää 1) syyttäjä, 2) 21 a §:n 3 momentissa tarkoitettu viranomainen lukuun ottamatta konkurssiasiamiestä ja 3) konkurssilaissa (120/2004) tarkoitettu pesänhoitaja. Säännös on kirjattu ehdottomaan muotoon (on tutkittava). Sen mukaan poliisilla ei olisi harkintavaltaa ratkaista liiketoimintakiellon edellytysten tutkintaa, jos joku edellä mainituista tahoista sitä pyytää.

Esimerkiksi pesänhoitajalla on konkurssilain mukaan velvollisuus ilmoittaa velallisselvityksessä havainnot sellaisista seikoista, joilla voi olla merkitystä liiketoimintakiellon määräämisen kannalta. Kun poliisille ilmoitetaan rikosepäilystä, myös liiketoimintakiellon määräämisen edellytykset tutkitaan rikosepäilyn yhteydessä. Hallituksen esityksen mukaan tehokkainta ja tarkoituksenmukaisinta olisi, että pesänhoitajalle annettaisiin oikeus tehdä myös liiketoimintakiellon edellytysten määräämisen tutkintaa koskeva pyyntö. Esityksessä ehdotetaan, että pesänhoitajalle maksettavaa palkkiota koskevaa säännöstä täydennettäisiin siten, että myös liiketoimintakiellosta annetun lain mukaisen tutkintapyynnön tekemisestä voitaisiin maksaa valtion varoista palkkiota ja kustannusten korvausta siltä osin kuin konkurssipesän varat eivät riitä palkkioon ja korvauksiin.

Oikeusministeriö on julkaissut lausuntotiivistelmän eri tahojen antamista lausunnoista koskien liiketoimintakiellon tehostamista (oikeusministeriön julkaisu 19/2016). Valtakunnanvoudinvirasto on todennut, että ulosotossa on potentiaalisesti suuri joukko yritysvelallisia, joiden osalta lakisääteisten velvollisuuksien olennaiselle laiminlyönnille asetetut kriteerit saattaisivat täyttyä esimerkiksi sillä perusteella, että yrityksen kirjanpito on laiminlyöty liiketoimintakieltolain 3 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla. Valtakunnanvoudinvirasto on edelleen todennut, että kokonaan toinen kysymys on, kuinka paljon esitutkintaviranomaisilla on resursseja tutkia ulosottoviranomaisen pyynnöstä edellytyksiä liiketoimintakiellon määräämiseksi muulla kuin rikollisen menettelyn perusteella, vaikka pyynnön esittämiseen kriteerit täyttäviä tapauksia ulosottomenettelyssä löytyisikin ja pyyntöjä tehtäisiin. Myös Helsingin ulosottovirasto on todennut, että ulosottoviranomaisilla tulee useissa tapauksissa eteen tapauksia, joissa henkilö selvästi syyllistyy lakisääteisten velvollisuuksien olennaiseen laiminlyöntiin.

Helsingin poliisilaitos katsoo, että edellä mainituilla perusteilla on todennäköistä, että pyynnöt liiketoimintakiellon määräämiseksi lisääntyisivät hallituksen esityksessä arvioitua enemmän. Esityksessä ei kuitenkaan ehdoteta lisäresursseja viranomaisille, joten liiketoimintakiellon määräämisen tutkintaan käytetyt resurssit olisivat poissa perinteisestä talousrikostutkinnasta ja sillä olisi haitallisia vaikutuksia talousrikosten tutkintaan. Esimerkiksi Helsingin poliisilaitoksella avoinna olevien talousrikosten määrä on huomattava ja viime vuonna kirjattiin ennätykselliset 436 talousrikosta.

Ehdotetun lain mukaan liiketoimintakiellon määräämisen edellytykset olisi tutkittava, jos säännöksessä mainittu taho sitä pyytää. Tutkintavelvollisuus on kirjattu ehdottomaan muotoon.

Helsingin poliisilaitos esittää lainsäädäntöä täydennettävän siten, että liiketoimintakiellon määräämisen edellytysten tutkinta voidaan jättää suorittamatta, taikka jo aloitettu tutkinta päättää, jos syyttäjän näkemyksen mukaan on todennäköistä, ettei henkilöä määrätään liiketoimintakieltoon. Tämä mahdollistaisi poliisin ja syyttäjien resurssien tarkoituksenmukaisen käytön. Liiketoimintakiellon määräämisen tutkinta suoritettaisiin vain niissä tapauksissa, joissa se viranomaisten näkemysten mukaan olisi tarkoituksenmukaista ja tarpeellista.

Poliisipäällikön sijainen
Ylikomisario Heikki Porola

Rikostarkastaja Ismo Siltamäki

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 18.04.2017 klo 14:01. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet

Jakelu

Tiedoksi Poliisikomentaja Lasse Aapio
Helsingin poliisilaitos, Esikunta